

Bibor gót iveken remeg a hajnal;
A hűs hajó homálya felderül...

...S Urára hajtva ősz fejét Mikes
Mosolygón, csöndesen elszenderül.

Fedor Géza

Magyar egyházművészeti kiállítás.

Vallásos és egyházi vonatkozású műtárgyak
a Nemzeti Szalonban.

A Nemzeti Szalon kiállítását a legnagyobb érdeklődéssel vártuk. Egyházművészet, kétezeréves tradíció van e mögött a szó mögött. Ami fenségeset, nagyszerűt, lélekemelőt a művészet a legutóbbi időkig alkotott, az csaknem kivétel nélkül az egyház jegyében, az egyházért és az egyház protektorátusa alatt trófélt. Lezárt, tökéletességükben már befejezett s még dekadenciájukban is termékeny, egész világrészek kulturáján áttündöklő stílusokat teremtett ez a művészet és karakterisztikumaivá avatta minden művészetek legfontosabb értékadó lényegét, a monumentalitást és az örökérvényűséget.

Egyházművészeti kiállítás: kulturák, stílusok, irányokat teremtő nagy **génuszok** mesterműveinek leszűrődését vártuk a mai művészlélek retoráin át.

Egy új stílus kiformálódását, vagy termékenyítő reminiscenciák visszacsendülését mindabból, amit a román-basilika stíl, a káprázatos pompájú bizánci stílus, a fantasztikus gotika, a formák gyönyörű harmoniáit kiteljesítő renaissance, a szeszélyes szépségű barokk s mindaz, amit csak e stílusok fajták, éghajlatok és temperamentumok szerrint különülő, végtelen változata örökségképp ránk hagyott. Azt hittük, színes áblakok szivárvánván át szétporló fényben érdekes oltárterveket,

mezőbe ágyazott mozaikokat, szétnyitható oltárképeket, tabernakulumokat, tündöklő monstranciákat, művészi veretű kandelábereket, nehéz brokátkból készült kazulákat, himes mitrákat, a miszszálék nemes tradícióin nevelkedett, új egyházi illusztráló művészetet fogunk itt látni, a modern lélek raffináltabb áhítatának új chimériát, késett testvéreit a francia kathedrálisok köszörnyeinek, ércek, drágakövek, selymek, színek és minden művészi anyag kombinációjából született királyi pompát, színekbe és formákba való túláradását a modern lélek isteni exaltációjának. Ugy képzeltük, hogy a szorosabb értelemben vett tisztán művészi alkotások mellett egyenrangú elbánásban lesz részük s megfelelő arányban jut hely az iparművészeti termékeknek is, amelyek az egyházművészetekben harmonikus egységbe olvadtak egy mindent átfogó nagy művészeti kultúrában a legmonumentálisabb mesterművekkel. Így szolgált volna igazán a kiállítás azt a célt is, amelyet maga elé tűzött, hogy az egyházak és magánosok is művészeti szükségleteiket ne selejtes külföldi, főleg osztrák termékekből, hanem hazai művészek értékes műalkotásaiból — elégítsék ki. Ezen a kiállításon ugyszólván alig akad valami, ami ezt a célt szolgálja.

Ez a kiállítás alapjában nem is egyházművészeti kiállítás, hanem egyszerűen vallásos vagy egyházi tárgyakkal vonatkozásba hozható képek és szobrok kiállítása, mert ami ezenkívül a kiállításon van, az igazán elenyészően csekély. De még így sem értjük, hogy kerültek a kiállításra olyan képek, mint a *Scheiber* Hugó amugy is gyöngé *Vásárnapi ima* című képe, amelynek éppen úgy lehetne *Délutáni regényolvasás* is a címe. Éppen úgy nem valók a kiállításra különben jó tájképek csak azért, mert egy-egy templomtorony is látszik rajtuk. Aktvázatok, vagy egyáltalán nem vallásos tendenciájú művek, amelyeknek témája esetleg, némi erőszakkal bibliai vonatkozásúnak mondható, szintén nem erre a kiállításra valók.

Meg kell azonban állapítani, hogy ettől a rendezési hibától eltekintve, ez a kiállítás sokkal egysegeesebb és sokkal nivósabb, mint a legutóbb rendezett tömegkiállítások. A kiállításon sokkal kisebb számú kezdetleges és értéktelen munkát leszámítva, legnagyobb részben csupa értékes, sőt részben klasszikus alkotások vannak. Piktúra, grafika meglenetős erősen van képviselve és érdekes, bár érihetetlenül, kisebb térre szorult a plasztika is.

Elsőrendű értéke a kiállításnak *Munkácsy* Mihálynak két klasszikus Krisztus-feje. Két művész valóságos revelációképpen bontakozik ki előttünk igazán elsőrangú, a művész teremítő áhítatával fémjelzett alkotásaival. Az egyik *Zemplényi* Tivadar, akit talán életében nem méltányolt eléggé a kritika. Zemplényi művészete a klasszicitást keresi s amellet csupa erő és csupa monumentalitás. Legszebb egy *Keresztlevétel* című, régi mesterekre emlékeztető olajfestménye és *Krisztus betegeket gyógyít* című hatalmas vászna, amelynél talán még érdekesebb a nagy kép kisebb méretű II. számú vázlata. A másik *Leidenfrost* Sándor, aki szintén monumentális, de inkább stilizált, dekoratív hatásokat keres. Legszebb képe a *Vértanu*, nagyméretű vászon a legmonumentálisabb határokkal és egy templomfülke terve, a gótika minden fantáziájával.

A beérkezett művészek közül *Benczur* Gyula van pár szép oltárképpel képviselve. *Fesztly* Árpádnak, *Lotz* Károlynak már közismert, de szép képei csak emelik a kiállítás nivóját. *Körösfői-Kriesch* Aladárnak egy hangulatban, témában és motívumokban teljesen magyar képe a legartisztikusabb és leginventívusabb dekoratív művészet. *Roskovits* Ignác falfestmény-tervezetei rendkívül kvalitásosak. És érdekes a Hegedüs-féle gyűjtemény is.

Rendkívül eredeti és finom dekoratív hatásokká készült kép *Belányi Szent-Sebesténye* és egy egé-

szen modern felfogásu, vonalban igen jó Madonnája, de a kép alakja kissé bántó. Csánky Dénesnek van egy kompozícióban igen jól összefogott képe *Filusi Madonna* címmel. Kató Kálmánnak pár igen kedves, levegős tájképe, *Mihalovicsnak* egy napsugaras élénk templomtornya, *Déry Bélának* egy hangulatos temető részlete. *Jakoby Károlynak* pár igen tehetséges és igen érdekes munkája, *Gyenes Gittának* három sikerült temperája, *Boem Rittának* egynéhány szép színes templominterieurje és *Pogány Ferencnek* egy igen élénk, megleghatásu tájképe.

Külön kell megemlékezni *Krusnyák Károlynak* *Jakob kutjánál* című nagyobb olajfestményéről, amely színben és rajzban egyformán igen jó, különösen a kutnál ülő nőalak beállítása elsőrangú. Igen artisztikus-finom munka *Unghváry Sándornak* egy színesablak tervezete, amely *Leidenfrost* három szép ablaktervével egvedül képviseli itt ezt a jelentős ágát az egyházművészetnek.

A grafikai részből *Kacziány Aladár* finommunkájú tollrajzai, *Maróti Géza* érdekes jeruzsálemi vázlatai és *Jaschik Álmosnak* két gazdag színezésű és zsufolt dekorációju akvarellje. *Jaschik Álmosné* három gyönyörű pergamentkötésű imakönyvet állított ki. Ugy a táblák és sarkok színpompás miniatűrjei, mint a szép arany metszés a kitűnő művésznő munkája.

A kiállítás kisebb plasztikai részében legmonumentálisabb *Horvai Jánosnak* két nagyobb szoborműve. Művészi értékű munkákat állított ki *Beszédes László* s ezuttal előnyösebb oldaláról ismerjük meg *Sződy Szilárdot* is.

Van pár érdekes másolat is, klasszikus olasz mesterek képeiről, de a másolatok egyrésze kezdetleges. *Lakatos Artur* érdekes brokáttervei tesz még változatossá a kiállítást, amely minden hiányossága mellett is igazán impozáns megnyilatkozása a keresztény-magyar művészetnek.

Kállay Miklós.